

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

УДК 347.78

DOI <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2022-4.17>

М. М. Потіп, доктор юридичних наук, професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

ДОГОВІРНІ ВІДНОСИНИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ В ЗЕМЛЕУСТРОЇ

Стаття присвячена висвітленню питань правового регулювання укладення ліцензійних, авторських договорів, договорів замовлення на виготовлення комп'ютерних програм у сфері землеустрою та постачання відповідного програмного забезпечення. Визначено коло потреб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних та фізичних осіб, які здійснюють землевпорядкування та землеустрій, а також землевласників та землекористувачів, що задовольняє таке програмне забезпечення: побудова геодезичного знімального обґрунтування, різні види зйомок, картографічне оновлення, внесення поправок до планів і карт, створення й оформлення карт і планів за результатами виконавчих знімачів, визначення площ земельних угідь; попереднє та технічне планування об'єктів; обробка матеріалів польових вимірювань, графіки і автоматизованого креслення тощо. З'ясовано з урахуванням положень нового Закону України «Про авторське право та суміжні права», перелік договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності на комп'ютерну програму у сфері землеустрою. Виявлено, що встановлені законодавством України умови та засоби захисту прав інтелектуальної власності обумовлюють можливість закупівлі онлайн-сервісів лише у власника (автора) цього об'єкту права інтелектуальної власності, або особи, що наділена правом розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, у тому числі на підставі ліцензійного договору, укладеного з власником. Прийняття у грудні 2022 року нового Закону України «Про авторське право та суміжні права», активний розвиток комп'ютерних програм у сфері землеустрою, гостра потреба у такому програмному забезпеченні обумовлюють необхідність упорядкування цих суспільних відносин та визначення вектору їх правового врегулювання через прийняття на загальнодержавному рівні стратегії інформатизації землеустрою в Україні. Цей документ має передбачати розробку та внесення змін до чинного законодавства з удосконалення правового захисту права інтелектуальної власності на комп'ютерні програми у сфері землеустрою.

Ключові слова: майнові права, автор твору, право інтелектуальної власності, комп'ютерна програма, землеустрій, договір.

M. M. Potip. Contractual relationships during use computer programs in landscape

The article is devoted to the coverage of issues of legal regulation of the conclusion of licensing, copyright agreements, contracts for the production of computer programs in the field of land management and the supply of relevant software. The range of needs of state authorities, local self-government bodies, legal entities and individuals who carry out land management and land management, as well as landowners and land users, which are satisfied by the following software: construction of geodetic survey justification, various types of surveys, cartographic updating, amendments to plans, has been determined. and maps, creation and design of maps and plans based on the results of executive surveys, determination of land areas; preliminary and technical planning of facilities; processing of field measurement materials, graphics and automated drawing, etc. The list of contracts regarding the disposition of intellectual property rights for computer programs in the field of land management has been clarified taking into account the provisions of the new Law of Ukraine "On Copyright and Related Rights". It was found that the conditions and means of protection of intellectual property rights established by the legislation of Ukraine determine the possibility of purchasing online services only from the owner (author) of this object of intellectual property rights, or a person who is endowed with the right to dispose of property rights of intellectual property, including on the basis of license agreement concluded with the owner. The adoption in December 2022 of the new Law of Ukraine "On Copyright and Related Rights", the active development of computer programs in the field of land management, the acute need for such software determine the need to regulate these social relations and determine the vector of their legal regulation through adoption at the national level strategies of informatization of land management in Ukraine. This document should provide for the development and introduction of changes to the current legislation to improve the legal protection of intellectual property rights for computer programs in the field of land management.

Key words: property rights, author of the work, intellectual property law, computer program, land management, contract.

Вступ. Конституція України у статті 13 визначає, що земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу, від імені якого права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Також у статті 14 Конституції зазначено, що земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. Право власності на землю гарантується [1]. Для розподілу та обліку землі поводяться кадастрові роботи. Достовірна земельно-кадастрова інформація створить належні умови для надання земель, раціонального й ефективного використання їх за призначенням, а саме для будівництва доріг, лінії зв'язку, електропередачі, спорудження виробничих і побутових об'єктів, необхідних для населення [2, с. 104]. Як було зазначено у пояснювальній записці до проекту Закону України «Про державний земельний кадастр» метою ведення державного земельного кадастру є: гарантування прав власників і землекористувачів; регулювання земельних відносин та управління земельними ресурсами; організації раціонального використання та охорони земель; здійснення землеустрою; контролю за використанням та охороною земель; обліку цінності земель у складі природних ресурсів; інформаційного забезпечення органів державної влади та органів місцевого самоврядування, заінтересованих фізичних та юридичних осіб; встановлення обґрунтованих розмірів плати за землю [3]. Сучасні можливості інформаційного суспільства дозволяють пришвидшити та підвищити якість обробки цієї інформації.

З урахуванням рівня інформаційного розвитку суспільства та цифровізації економіки, розвитку IT-галузі, використання комп'ютерних програм у сфері упорядкування земельних відносин є актуальним питанням. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки визначила, що з метою розвитку сільського господарства важливим є впровадження цифрового землеробства – принципово нової стратегії менеджменту, що базується на застосуванні цифрових технологій, та новий етап розвитку агросфери, пов'язаний з використанням геоінформаційних систем, глобального позиціонування, бортових комп'ютерів та смарт-устаткування, а також управлінських та виконавських процесів, здатних диференціювати способи оброблення, внесення добрив, хімічних меліорантів і засобів захисту рослин [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями правового регулювання договірних відносин з використання комп'ютерних програм у різних сферах, у тому числі у сфері землевпорядкування та землеустрою займалися такі представники юридичної науки та практики як: Г. Андрощук, В. Балакірський, Л. Борян, Н. Волошина, Г. Грещук, В. Дмитренко, С. Захаров, К. Зеров, Р. Куришко, Ю. Литвиненко, О. Любарець, В. Люльчик, А. Лященко, В. Нерубаський, С. Петренко, Є. Поливач, Н. Русіна, Р. Сосса, О. Стовб, Ж. Форосенко, А. Хом'як, А. Черін та інші. Незважаючи на існуючі дослідження договірні відносини у сфері землеустрою щодо створення та використання комп'ютерних програм залишається одним із малодосліджених питань на правозастосовному рівні.

Постановка завдання. Мета роботи полягає у проведенні дослідження окремих аспектів правового регулювання змісту та укладення договорів на передачу права на використання комп'ютерної програми у сфері землеустрою. Ефективний правовий захист авторських прав на комп'ютерні програми у сфері землевпорядкування стимулюватиме вітчизняних розробників такого програмного забезпечення до підвищення рівня інформатизації та цифровізації цієї сфери.

Результати дослідження. Конституція України захищає право кожного володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної та творчої діяльності. Згідно з частиною 2 статті 54 Конституції, громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності [1].

В умовах розвитку, мінливості та прогресивності інформаційного суспільства і триваючих процесів діджиталізації використання різноманітних комп'ютерних програм, наголошує К. Зеров, набуває все більшого поширення в усіх сферах суспільного життя: як на рівні прикладних програм, так і на рівні програмної реалізації функціонування «інтернету речей». Незважаючи на те, що комп'ютерні програми за правовим режимом прирівнюються до літературних творів, їх авторсько-правова охорона та захист має динамічний характер: авторське право постійно вирішує нові виклики, що перед ним ставить технологічний розвиток людства [5, с. 11].

Водночас такий незамінний ресурс держави як земля є стабільною основою економіки та благополуччя населення. Земля, наголошують вчені, відіграє величезну роль у створенні матеріальних благ як джерело існування людської спільноти, природна основа суспільного господарювання, яке безпосередньо пов'язане з використанням землі як просторового базису і засобу виробництва. Обмеженість земельних ресурсів на тлі зростання населення робить все більш важливою проблему дбайливого ставлення та раціонального використання земель [2, с. 105].

Необхідною умовою для забезпечення збалансованої ефективності прийняття управлінських рішень у сільськогосподарській галузі, вважає Г.І. Грещук є формування високого рівня технічного та інформаційного забезпечення, який забезпечується організацією документації з землеустрою та оцінки земельних ресурсів. Саме документація з землеустрою забезпечує ефективну організацію земельних відносин між

суб'єктами господарювання, державою та суспільством від загальнодержавного рівня до окремої земельної ділянки зі своїми характеристиками. Окрім цього, документація з землеустрою здатна забезпечити встановлення меж об'єктів земельної власності, формування територій природо-заповідного, історико-культурного, оздоровчо-рекреаційного призначення, обмеження видів господарської діяльності з метою збереження якісних характеристик земельних ресурсів та забезпечення сталого розвитку [6, с. 24].

Н.Г. Русіна та В.О. Люльчик зазначають, що увесь комплекс геодезичних робіт у землеустрої, що включають такі дії як побудову геодезичного знімального обґрунтування, різні види зйомок, картографічне оновлення, внесення поправок до планів і карт, створення й оформлення карт і планів за результатами виконавчих знімачів, визначення площ земельних угідь; попереднє та технічне планування об'єктів тощо, вимагають автоматизованої системи обробки інформації [7, с. 156]. Це програмне забезпечення включає засоби обробки матеріалів польових вимірювань, засоби автоматизованого введення даних і графічної інформації, програми для обробки графіки і автоматизованого креслення, пристроїв виведення графічної і тестової інформації [8, с. 10].

Найпопулярнішими програмами у цій сфері на думку Н.Г. Русіна та В.О. Люльчик, є: 1) САD програми призначені для автоматизації обробки даних інструментальної геодезичної зйомки місцевості й інженерного проектування в житловому, промисловому і транспортному будівництві; 2) програмний комплекс CREDO, що забезпечує автоматизовану обробку інженерних досліджень, підготовку даних до різноманітних геоінформаційних систем, створення й інженерне використання цифрових моделей місцевості, автоматизоване проектування автомобільних шляхів і генеральних планів об'єктів промислового і цивільного будівництва; 3) вітчизняні сучасні комплекси «Digitals», «Геопроєкт», «Інвент-Град», ГІС «Карта» від виробника НПП «Геосистема» призначені для створення та оновлення топографічних та спеціальних карт землеустрою; 4) проєкт КБ «Панорама» – набір геоінформаційних технологій; 5) авторська програма українського розробника «Засічка 3.0», що є інноваційним проєктом у галузі інженерної геодезії; 6) «Геодезичний калькулятор» призначений для вирішення поточних завдань інженерної геодезії [7, с. 156]. Відбувається постійне удосконалення та розробка нових програмних продуктів для потреб землеустрою такими суб'єктами господарювання як ПП «СОФТПРО+», ТОВ «ЕСОММ Со», ТОВ «Магнетікван муніципальні технології», ТОВ «ФЕОДАЛ», ПП «Поділля діджитал» та іншими, що беруть участь у таких тендерах та функціонують на ринку розробки комп'ютерних програм у сфері землевпорядкування та кадастру в Україні.

Комп'ютерна програма відповідно до положень ст. 1 Закону України від 1 грудня 2022 року № 2811-IX «Про авторське право і суміжні права» визначена як набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи в будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером (настільним комп'ютером, ноутбуком, смартфоном, ігровою приставкою, смарт-телевізором тощо), які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату, зокрема операційна система, прикладна програма, виражені у вихідному або об'єктному кодах [9]. Згідно Закону України «Про авторське право і суміжні права» суб'єкт авторського права має право використовувати твір будь-яким способом (способами), а також виключне право дозволяти або забороняти використання твору іншими особами (ст. 12). Згідно ст. 48 цього закону розпоряджання майновими правами на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав може здійснюватися на визначених підставах [9].

При укладанні договору необхідно враховувати положення Цивільного кодексу України та Закону України «Про авторське право і суміжні права» у частині передбачення обов'язкових (істотних) умов договору. До обов'язкових (істотних) умов ліцензійного договору, з урахуванням положень статей 1109, 1110 ЦК України, слід віднести: вид ліцензії; конкретні права, що надаються за договором; спосіб (способи) використання об'єкта авторського права і суміжних прав; строк дії договору; територія, на яку поширюється право, що передається; розмір, порядок і строки виплати винагороди за використання об'єкта авторського права і суміжних прав [9; 10].

Авторське право на комп'ютерні програми тісно пов'язано з авторським договором між творцем програми та особами, які за плату використовують твір за згодою автора, який є первинним суб'єктом авторського права [10]. При розробці договорів у сфері авторського права і суміжних прав повинні бути враховані положення Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Закону України «Про авторське право і суміжні права» [9], постанов Кабінету Міністрів України: від 18.01.2003 № 71 «Про затвердження розміру порядку та умов виплати винагороди (роялті) за комерційне використання опублікованих з комерційною метою фонограм, відеограм їх примірників та зафіксованих у них виконань» [11], від 18.01.2003 № 72 «Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав» [12] та інших нормативно-правових актів.

Згідно з українським законодавством, автором твору може бути виключно фізична особа. Таким чином, наголошує Є.Ю. Поливач, автором комп'ютерної програми буде ІТ-спеціаліст, який створив програму або її частковий алгоритм. Майнові права на комп'ютерну програму передбачають виключне право на використання, розповсюдження програми, її копіювання, тиражування та інші дії, а також найголовніше право надання дозволу (переважно вираженого через оплатний ліцензійний договір) на усі перелічені дії. Оскільки програміст є автором програми, йому повинні бути належати майнові права на неї, незалежно

від того, створив він програму загалом чи окремий її елемент. Передача майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) оформляється авторським договором. Майнові права, що передаються за авторським договором, мають бути у ньому визначені. Майнові права, не зазначені в авторському договорі як відчужувані, вважаються такими, що не передані. Якщо ж між сторонами немає трудових відносин, тоді сторони є самостійними суб'єктами господарювання. Як правило, це найбільш поширена нині схема співпраці IT-компанії з програмістами на умовах договору [13, с. 103; 14, с. 48].

Наприклад, громадянин України Черін Андрій Геннадійович, як ліцензіар, автор програмного забезпечення уклав авторський (ліцензійний) договір № 2 про передачу невиключного права на використання твору з приватним підприємством «СОФТПРО+» (ліцензіат) від 01.05.2018 р. Предмет договору полягає в тому, що ліцензіар передає ліцензіату невиключне право на використання Програмного забезпечення, а саме комп'ютерна програма «SOFPRO:містобудівний кадастр» за свідоцтвом України про реєстрацію авторського права на твір №60071 від 08.06.2015 в межах території дії та на строк дії невиключної ліцензії згідно умов, визначених в цьому договорі, а ліцензіат виплачує авторську винагороду за використання програмного забезпечення. Програмне забезпечення є інтелектуальною власністю автора програмного забезпечення, є об'єктом авторського права і охороняється відповідно до чинного законодавства України. Весь комплекс виключних майнових прав інтелектуальної власності та особисті немайнові права на програмне забезпечення належать ліцензіарові. Цим договором ліцензіату не надаються виключні права інтелектуальної власності на програмне забезпечення, а лише обмежене право на використання програмного забезпечення згідно умов договору [15]

Виділення окремих договорів для об'єктів права інтелектуальної власності у нормах Цивільного кодексу України зумовлено, зокрема, їхньою правовою природою як результатів творчої, інтелектуальної діяльності людини, нематеріальністю та потенційною можливістю одночасного використання різними суб'єктами. Нематеріальний характер об'єктів права інтелектуальної власності дозволяє їх одночасне використання необмеженою кількістю осіб.

Згідно з ст. 12 Закону України «Про авторське та суміжні права», Незалежно від відчуження зазначених у частині першій цієї статті майнових прав на твір автор має право на справедливую винагороду за відповідні способи використання твору, визначену цим Законом України «Про авторське та суміжні права» і Законом України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав». Винагорода може здійснюватися у формі одноразового платежу, або відрахувань за кожний проданий примірник чи кожне використання твору, або комбінованих платежів.

Наприклад, за авторським договором, що розглядався вище, за передачу невиключного права на програмне забезпечення ліцензіат виплачує ліцензіарові авторську винагороду у сумі 1000 грн [15].

Виділення окремих договорів для об'єктів права інтелектуальної власності у нормах Цивільного кодексу України зумовлено, зокрема, їхньою правовою природою як результатів творчої, інтелектуальної діяльності людини, нематеріальністю та потенційною можливістю одночасного використання різними суб'єктами. Нематеріальний характер об'єктів права інтелектуальної власності дозволяє їх одночасне використання необмеженою кількістю осіб. Кожен, хто бажає використовувати комп'ютерну програму, повинен отримати дозвіл на її використання, наголошує Є.Ю. Поливач [13, с. 49].

Так, наприклад, Приватне підприємство «СОФТПРО+» уклало наступні договори через платформу прозора з такими органами публічної влади з наступним предметом договорів: 1) з Управлінням з питань містобудування та архітектури (м. Полтава) на Формування баз геоданих щодо моніторингу показників стану і змін об'єктів містобудування на суму 50000 грн (20.12.2019); 2) з Управлінням з питань містобудування та архітектури (м. Полтава) на Обслуговування та адміністрування серверного обладнання, робочих місць системи та веб-геопорталу містобудівного кадастру на суму 75 000 грн (05.12.2019); 3) з Департаментом захисту довкілля Запорізької обласної державної адміністрації на запровадження автоматизованої геоінформаційної системи природного середовища Запорізької області (дорозгортання системи в частині створення модуля керування відходами та модуля показників забруднювальних речовин) на суму 483 500 грн (13.10.2021); 4) з державним підприємством «Дія» на послуги щодо забезпечення опрацювання даних про адміністративно-територіальні одиниці та території територіальних громад, адреси та споруди за допомогою компонентів у складі Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва на суму 3 633 330 грн (19.11.2021); 5) з комунальним підприємством «Санітарно-екологічний центр санітарно-екологічний» Харківської міської ради на підготовку Інформаційно-аналітичної системи обліку та ведення бази даних зелених насаджень міста Харків (за кодом ЄЗС ДК 021:2015: 48326000-9 – Пакети картографічного програмного забезпечення) на суму 365 000 грн (29.11.2021); 6) з Управлінням містобудування та архітектури Запорізької обласної державної адміністрації на Початкове наповнення адаптованими даними геопорталу містобудівного кадастру на регіональному рівні на суму 27 000 грн. (26.11.2021); 7) з Виконавчим комітетом Луцької міської ради на Послуги з розробки підсистеми «Екологічний фонд» на 170 000 грн (3.12.2021); 8) з виконавчим комітетом Луцької міської ради на Послуги з розробки підсистеми «Службовий кабінет постачальника геопросторових даних» 250 000 грн (14.12.2021); 9) з КП «Центр електронних послуг» Криворізької міської ради на послуги з розробки пакетів програмного забезпечення (Створення компонентів та наповнення

баз даних програмно-інтеграційного комплексу геоінформаційної системи та геопорталу міста Кривий Ріг (модуль «Містобудування») на 2 150 000 (21.07.2022); 10) з КП «Центр електронних послуг» Криворізької міської ради на послуги з розробки пакетів програмного забезпечення (Створення компонентів та наповнення баз даних програмно-інтеграційного комплексу геоінформаційної системи та геопорталу міста Кривий Ріг (модуль «Архітектура») на суму 2 070 000 грн (15.08.2021); 11) з Міністерством розвитку громад та територій України на послуги з розробки програмного забезпечення на замовлення (Ескізний проект «Розроблення геоінформаційної системи містобудівного кадастру на державному рівні» в рамках «Створення містобудівного кадастру на державному рівні») на суму 19 200 000 (09.12.2022); 12) з Виконавчим комітетом Луцької міської ради на Послуги з розробки підсистеми «Земельний кадастр» на суму 275 000 грн (14.12.2021) [15] та інші. За наведеною інформацією прослідковується різноманітність комп'ютерних програм, програмних комплексів та операцій щодо їх використання, розробки, супроводження у сфері землеустрою.

Розглянемо договір поставки програмного забезпечення № ПЗС-21090 від 16.12.2021 року укладений між Приватним підприємством «СОФТПРО+» (постачальник) в особі директора Черіна А.Г. та виконавчим комітетом Луцької міської ради (покупець). Згідно цього договору його предметом є зобов'язання постачальника передати та впровадити покупцю послуги з розробки підсистеми «Земельний кадастр» програмного комплексу «SoftPro: Містобудівний кадастр» за свідоцтвом України про реєстрацію авторського права на твір №60072 від 08.06.2015 р. шляхом передачі покупцю накопичувального пристрою, компакт диску, що містить програмне забезпечення, а покупець зобов'язується прийняти та оплатити 275 000 грн. За цим договором покупцю надається право користуватись цим програмним забезпеченням без права передачі самого програмного забезпечення або повноважень на його користування третім особам. Строк дії програмного забезпечення 49 років [16].

Комп'ютерні програми у сфері землевпорядкування тісно пов'язані з програмним забезпеченням містопорядкування. І практика їх використання органами місцевого самоврядування свідчить про це. Наприклад, 17.10.2018 між виконавчим комітетом Луцької міської ради та Приватним Підприємством «СОФТПРО+» було укладено договір на постачання програмного забезпечення – комп'ютерної програми «SoftPro: Містобудівний кадастр» (UA-2018-10-17-001619-a), 16.02.2021 було укладено договір на Пакет оновлення програмного забезпечення геопорталу Луцької міської ради (<https://geo.lutskrada.gov.ua/>), створеного на базі програмного комплексу «SoftPro: Містобудівний кадастр» (UA-2021-02-16-002329-b) та 28.09.2021 було укладено договір на послуги з обслуговування та адміністрування (консультативно-технічна підтримка підсистем) програмного комплексу «SoftPro: Містобудівний кадастр» (UA-2021-09-28-004558-b) [15]. Протягом часу користування даним програмним забезпеченням працівники Виконавчого комітету Луцької міської ради освоїли вказану інформаційну систему, що ефективно відобразилось у роботі установи, а саме в частині: своєчасної реєстрації документації щодо розміщення тимчасових споруд; безперебійного формування будівельних паспортів та містобудівних умов і обмежень забудови земельних ділянок; коректного ведення бази геопросторових даних об'єктів містобудівного характеру. Дотримуючись вимог Закону України «Про авторське право та суміжні права» і з врахування позитивного досвіду використання попереднього програмного продукту Виконавчий комітет Луцької міської ради закупив підсистему «Службовий кабінет постачальника геопросторових даних» [15].

Відповідно до інформації та документів, наданих ПП «СОФТПРО+» – комп'ютерна програма «SoftPro: Містобудівний кадастр» є об'єктом права інтелектуальної власності, автором якої є Черін Андрій Геннадійович (свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 60072 від 08.06.2015 р.), а ПП «СОФТПРО+» є постачальником послуг цього програмного забезпечення на підставі авторського (ліцензійного) договору № 2 від 01 травня 2018 р. з її автором [15].

Договори, призначені для речового права, не застосовують із метою розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Договори у сфері інтелектуальної власності спрямовані на розпорядження саме майновими правами інтелектуальної власності, а не об'єктами як речами. Коли особа, якій належать майнові права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, вступає в договірні правовідносини щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, вона може надати іншій особі дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності чи взагалі відчужити майнові права інтелектуальної власності на користь іншої особи [14]. Також можуть виникати правовідносини щодо створення об'єктів права інтелектуальної власності на замовлення.

Наприклад, на сайті ТОВ «БіС-СОФТ» визначена вартість пакета їх послуг щодо Єдиного реєстру земель та об'єктів комунальної власності, що передбачає: створення індивідуальної системи налаштування; зберігання та обробки даних; внесення первинних даних наповнення; прикріплення до піддомену; доступ до авторських інструментів контролю, аналітики, статистики, візуалізації процесів; інструкції з використання, цілодобова технічна підтримка; навчання, розвиток, обслуговування. При цьому вартість цього пакету послуг залежить від кількості мешканців населеного пункту, що купує це програмне забезпечення: від 17 107 грн (до 10 000 мешканців); від 34 214 грн (до 20 000 мешканців); від 51 321 грн (до 30 000 мешканців); від 68 400 грн (до 50 000 мешканців); від 336 960 грн (Від 50 000 мешканців); від 505 440 грн (від 100 000 мешканців) [17].

Правоволоділець майнових прав інтелектуальної власності зобов'язаний повідомити набувача таких прав про ліцензійні договори, укладені правоволодільцем з іншими особами щодо об'єктів права інтелектуальної власності, які передаються набувачу. Зокрема, якщо на час укладення договору про відчуження майнових прав інтелектуальної власності правоволоділець уклав раніше ліцензійний договір, за яким надано виключну ліцензію, набувач зобов'язується не використовувати майнові права інтелектуальної власності та не надавати іншим особам дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності на час дії такого ліцензійного договору [18, с. 154].

Якщо йдеться про відчуження майнового права на винаходи, корисні моделі, ноу-хау, то особа, яка передає майнові права інтелектуальної власності, зобов'язана навчити набувача прав використовувати такий результат, передати йому відповідну технічну документацію. Інакше особа, яка набула майнових прав інтелектуальної власності, не зможе використовувати результат. Так наприклад, за авторським договором, укладеним між Черніним А.Г. та приватним підприємством «СОФТПРО+» ліцензіар зобов'язаний надати ліцензіату програмне забезпечення не пізніше 10 робочих днів з моменту оплати авторської винагороди, а разом з ним посібник користувача та посібник адміністратора програмного забезпечення на електронному та паперовому носії [15].

Обидві сторони мають дотримуватись умов конфіденційності, зокрема не розголошувати суть технічного результату. Набувач майнових прав інтелектуальної власності зобов'язаний дотримуватись особистих немайнових прав автора, зокрема вказувати його ім'я в разі використання об'єкта права інтелектуальної власності [18, с. 153].

Авторським договором передбачається також відповідальність сторін. Наприклад, у авторському договорі між Черніним А.Г. та приватним підприємством «СОФТПРО+» за порушення ліцензіатом умов договору, він зобов'язаний відшкодувати ліцензіару завдану моральну та матеріальну шкоду, можливі збитки, включаючи упущену вигоду, а саме 50% від неправомірно отриманої вигоди ліцензіатом, штраф у розмірі 10000 грн або 50% від суми авторської винагороди, якщо суму доходу не можна встановити [15].

Висновки. Таким чином, авторське право на комп'ютерну програму виникає внаслідок самого факту її створення і не потребує реєстрації, спеціального оформлення чи дотримання будь-яких інших формальностей [10]. Первинним суб'єктом, якому належить авторське право, є автор комп'ютерної програми, тобто фізична особа, яка своєю творчою працею створила програму і якій належать особисті немайнові та майнові права на цю програму. Майновими правами інтелектуальної власності на комп'ютерну програму є право на використання твору. Суб'єкти авторського права можуть здійснювати свої майнові права особисто, через представника чи іншу уповноважену особу або через організацію колективного управління відповідно до закону.

До кола потреб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних та фізичних осіб, які здійснюють землевпорядкування, а також землевласників та землекористувачів, що задовольняє програмне забезпечення у сфері землеустрою відносяться наступні: побудова геодезичного знімального обґрунтування, різні види зйомок, картографічне оновлення, внесення поправок до планів і карт, створення й оформлення карт і планів за результатами виконавчих знімальних, визначення площ земельних угідь; попереднє та технічне планування об'єктів; обробка матеріалів польових вимірювань, графіки і автоматизованого креслення тощо.

Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності на комп'ютерну програму у сфері землеустрою може здійснюватися на підставі: трудового договору (контракту) – в частині умов щодо розподілу майнових прав на службовий твір або службове виконання, службову фонограму, службову відеограму; договору про створення за замовленням і використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав; договору про передачу (відчуження) майнових прав на об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав; ліцензійного договору на використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав; публічної ліцензії на використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав; іншого правочину щодо розпорядження майновими правами на об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав [9]. Щодо цих програм у галузі землеустрою передбачено укладення таких договорів: договір щодо майнових прав на службовий твір, укладений між працівником (автором) і роботодавцем (стаття 14); договір між співавторами твору (стаття 13); договори, які стосуються майнових прав на твір (ст.9); ліцензійні договори (ст. 50); договір замовлення (стаття 15); договір про колективне управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав (стаття 52); договір про виплату відрахувань виробниками та імпортерами обладнання і матеріальних носіїв (стаття 30); інші договори у сфері авторського права і суміжних прав [9].

При укладанні договору необхідно враховувати положення Цивільного кодексу України та Закону України «Про авторське право і суміжні права» у частині передбачення обов'язкових (істотних) умов договору. До обов'язкових (істотних) умов ліцензійного договору, з урахуванням положень статей 1109, 1110 ЦК України, слід віднести: вид ліцензії; конкретні права, що надаються за договором; спосіб (способи) використання об'єкта авторського права і суміжних прав; строк дії договору; територія, на яку поширюється право, що передається; розмір, порядок і строки виплати винагороди за використання об'єкта авторського права і суміжних прав [10].

Відповідно до ст. 420, 433 Цивільного кодексу України, п. 16 ст. 6 Закону України «Про авторське право і суміжні права» комп'ютерні програми є об'єктом права інтелектуальної власності – об'єктом авторського права (твором) у галузі науки. Статтею 426 Цивільного кодексу України передбачено, що використання об'єкта права інтелектуальної власності іншою особою здійснюється з дозволу особи, яка має виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності. Умови надання дозволу (видачі ліцензії) на використання об'єкта права інтелектуальної власності можуть бути визначені ліцензійним договором, який укладається з дотриманням вимог цього Кодексу та іншого закону. Також Цивільний Кодекс України (ст. 431) визначає наслідки порушення права інтелектуальної власності, в т. ч. невизнання цього права чи посягання на нього, що тягне за собою відповідальність, встановлену цим Кодексом. Також ст. 443 Цивільного кодексу України передбачено, що використання твору здійснюється виключно з дозволу суб'єкта авторського права або іншої уповноваженої на надання такого дозволу особи, крім випадків правомірного використання твору без такого дозволу, встановлених законом [10].

Відповідно до ст. 1107, 1109 Цивільного кодексу України розпорядження майновими правами інтелектуальної власності та використання права інтелектуальної власності здійснюється на підставі ліцензійного договору. Таким чином, встановлені законодавством України умови та засоби захисту прав інтелектуальної власності обумовлюють можливість закупівлі онлайн- сервісів лише у власника (автора) цього об'єкта права інтелектуальної власності, або особи, що наділена правом розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, у тому числі на підставі ліцензійного договору, укладеного з власником. Також слід зазначити, що заміна комп'ютерної програми на інший програмний комплекс несе істотний ризик неналежного виконання обов'язків, які покладені на Замовника та може спричинити збір у роботі органів виконавчої влади та державних виконавчих органів, а також спричинить інші негативні наслідки. Вибір іншого виконавця призведе до додаткових витрат фінансових та трудових ресурсів, а саме: витрати на адаптацію нової системи згідно вимог Замовника, витрати на впровадження нового програмного забезпечення, витрати на міграцію інформації до нових баз даних, навчання користувачів, додаткові витрати на реалізацію засобів обміну даними та електронними документами між підрозділами, а також додаткові витрати на закупівлю ліцензій на право користування новим програмним забезпеченням тощо [19]. Виходячи з вищезазначеного слід вважати, що комп'ютерні програми, що використовуються у сфері землеустрою є інтелектуальною власністю їх розробників і при виборі виконавців з їх удосконалення чи розширення їх функціональних можливостей слід керуватись положеннями Цивільного кодексу України та Закону України «Про авторське право і суміжні права».

Прийняття у грудні 2022 року нового Закону України «Про авторське право та суміжні права», активний розвиток комп'ютерних програм у сфері землеустрою, гостра потреба органів державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних та фізичних осіб, які здійснюють землевпорядкування та землеустрій, а також землевласників та землекористувачів у такому програмному забезпеченні обумовлюють необхідність упорядкування цих суспільних відносин та визначення вектору їх правового врегулювання через прийняття на загальнодержавному рівні стратегії інформатизації землеустрою в Україні. Це документ має передбачати розробку та внесення змін до чинного законодавства з удосконалення правового захисту права інтелектуальної власності на комп'ютерні програми у сфері землеустрою.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141
2. Хом'як А. Я. Щодо розвитку земельно-кадастрової системи / А. Я. Хом'як, С. К. Омельчук, Н. П. Соловійова, Г. М. Фещенко // *Автомобільні дороги і дорожнє будівництво*. 2020. Вип. 107. С. 104-110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/adidb_2020_107_15
3. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про державний земельний кадастр». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=8077&skl=7
4. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 р. № 67-р. *Урядовий кур'єр*. 2018. № 88
5. Зеров К. Захист авторського права на комп'ютерні програми. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. № 6/2020. С. 5-14.
6. Грешук Г.І. Сутність землеустрою та землевпорядкування: концептуальний підхід. *Агросвіт*. № 23, 2016. С. 24-27. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/23_2016/5.pdf
7. Русіна Н.Г., Люльчик В.О. Програмне забезпечення геодезичних розрахунків у землеустрої. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: технічні науки. С. 156-160. URL: http://tech.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/1_2019/part_2/29.pdf
8. Балакірський В.Б., Захаров С.В., Литвиненко Ю.О., Куришко Р.В. Використання геодезичного обладнання та ГІС-технологій для формування геопросторових даних. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна*. Серія «Екологія». 2014. Вип. 11. № 1140. С. 9-13.

9. Про авторське право та суміжні права: Закон України від 1 грудня 2022 року. № 2811-IX. *Голос України* від 31.12.2022. № 267.
10. Цивільний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44, 356 с.
11. Про затвердження розміру порядку та умов виплати винагороди (роялті) за комерційне використання опублікованих з комерційною метою фонограм, відеограм їх примірників та зафіксованих у них виконань: Постанова КМУ від 18 січня 2003 р. N 71. *Урядовий кур'єр* від 07.02.2003. № 24.
12. Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав. Постанова Кабінету Міністрів України від 18 січня 2003 р. N 72. *Урядовий кур'єр* від 07.02.2003. № 24.
13. Поливач Є.Ю. Договірні механізми захисту особистих майнових прав творців комп'ютерних програм. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 8/2021. С. 101-104 http://www.lsej.org.ua/8_2021/24.pdf
14. Поливач Є. Ю. Зміст авторських прав на комп'ютерні програми та їх види. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. Вип. 1. С. 47-50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pjyv_2021_1_12
15. Опендатабот. Державні закупівлі. ПП "СОФТПРО+". URL: <https://opendatobot.ua/tenders/company/42017598?offset=0>
16. Послуги з розробки підсистеми «Службовий кабінет постачальника геопросторових даних». URL: <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2021-12-03-011571-c>
17. ТОВ «БіС-СОФТ». Автоматизація управління розробка інформаційних систем, web-сервісів. URL: <https://bissoft.org/ua/rz>
18. Дмитренко В.В. Договори у сфері інтелектуальної власності за законодавством України. «Izdevnieciba «Baltija Publishing», м. Рига, Латвія. С. 150–169.
19. Prozorro. Послуги з розробки підсистеми «Земельний кадастр». URL: <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2021-12-03-006117-a>